

# Portugese Synagoge



Foto Ernest Annyas

## We tellen af!

Na twee jaar slopen, breken, renoveren en weer opbouwen is de monumentale Portugese Synagoge bijna in volle glorie hersteld. Eind juli levert de aannemer het project op en kunnen we gaan inrichten. In deze nieuwsbrief een overzicht.

**H**et zijn de laatste loodjes. In november 2009 ging de ingrijpende renovatie van de Portugese Synagoge van start. Nu heeft het gebouw – al 336 jaar lang het gebedshuis voor de Portugees-Israëlietische Gemeente, en sierraad van Amsterdam – nieuwe fundamenten gekregen en zijn de kelder-ruimte en bijgebouwen grondig gerenoveerd. Na de oplevering eind juli kunnen we beginnen met de inrichting die vermoedelijk eind december helemaal zal zijn voltooid. Dan kan de Portugese Synagoge weer met trots worden onthuld.

**Toen twee jaar geleden** de sloophamers en betonboren van aannemer Kunst & Van Polen tekeergingen, werd de Esnoga, of Snoge – zoals de Portugese Synagoge ook wel wordt genoemd – geheel aan het

oog onttrokken door bouwstallages en groene stofdoeken.

**Nu het grootste deel** van de technische installatie is aangelegd en de nieuwe infrastructuur voor gas en water in werking is gesteld, worden de laatste details van het ontwerp van architectenbureau Rappange & Partners aangebracht. Er wordt nog gestuukt, en schilders zijn bezig met het sauzen van wanden en plafonds. De loketten voor de beveiliging en kaartuitgifte worden geplaatst, en de glazen sluis van de hoofdepoort is tot in de laatste details uitgewerkt. Met een nieuwe, moderne keuken – volgens de joodse voorschriften met een gescheiden melk- en vleesgedeelte – is de Snoge klaar voor een gastvrije ontvangst tijdens allerlei gelegenheden. Alles ligt op schema. De aannemer is

bijna klaar met de hypermoderne elektrotechnische installatie voor de beveiliging, communicatie, brandmelding en de klimaatbeheersing van de ondergrondse schatkamers. Hier huizen binnenkort de kostbare rituele voorwerpen, de collectie goud, koper, zilver en textiel en de verzameling zeventiende-eeuwse prenten en schilderijen.

Ondanks de afbraak en opbouw bleef de Portugese Synagoge al deze tijd open voor de religieuze diensten, én het nieuwsgierige publiek. Maar dat niet alleen – ook in de wintermaanden waren de klassieke concerten bij kaarslicht een succes. Er staat alweer een aantal zomerconcerten en literaire voorleesprogramma's gepland. Zo houden we dit bijzondere erfgoed in leven, ook tijdens de laatste restjes renovatie.



## Geachte lezer,

Bijna is het dan zover. Op 1 augustus gaan twee gerestaureerde ruimten van de Portugese Synagoge weer open voor publiek: het entreegebied en de winkel. De wintersynagoge en de *ma'mad* (vergaderzaal) zullen in de daaropvolgende weken volgen. Begin september wordt begonnen met de inrichting van de andere ruimten van het complex.

Het team van aannemersbedrijf Konst & van Polen heeft een huzarenstukje afgeleverd. De mannen hebben binnen het gestelde budget en binnen de afgesproken tijd een complexe restauratie tot een goed einde weten te brengen. Mede in vergelijking met andere grote Amsterdamse bouw- en restauratieprojecten is dat iets om trots op te zijn! Ook hebben wij veel waardering voor architectenbureau Rappange & Partners. Onder hun leiding zijn er ruimten onder de bijgebouwen uitgediept en nieuwe vloeren aangebracht om die geschikt te maken voor museale presentaties. Wij zien het resultaat niet alleen als een grote aanwinst voor de Snoge, maar ook voor de stad Amsterdam. Als voorzitter van de Portugees-Israëlietische Gemeente ben ik nu dan ook met trots vervuld. Tot groot genoegen van onze gemeente worden alleen de bijgebouwen – grotendeels ondergronds – ingericht als museum en is en blijft de synagoge zelf onaangetast. Zo kunnen wij onze eredienst blijven houden zoals wij dat hier altijd al hebben gedaan.

Wij hopen van harte u spoedig weer in ons prachtige gebouw te mogen verwelkomen.

**Jacques Senior Coronel**  
Voorzitter Portugees-Israëlietische Gemeente

## stap voor stap

Foto's Ernest Annyas



Uit de steigers



Afwerken hoofdingang



Schilderwerk nieuwe winkel



Schilderwerk wintersynagoge



Stucwerk in de kelder



Tegelzetter in de kelder



Werk aan de kelderingang



Werk op hoog niveau

## Wist u dat...

... ook de daklijst in oorspronkelijke staat is teruggebracht? Het zal u misschien verbazen, maar onderzoek heeft uitgewezen dat de originele kleur van de lijst niet wit is, maar ...okergeel (zie foto nr. 1).  
... eind juli de nieuwe glazen pui in de oude toegangspoort wordt geplaatst? Vanaf 1 augustus is de

hoofdingang weer terug op het Mr. Visserplein 3.

... de nieuwe websites van de Esnoga en Ets Haim al wel open zijn voor het publiek? Brengt u alvast een digitaal bezoek aan de prachtige nieuwe websites [www.portugesesyntagoge.nl](http://www.portugesesyntagoge.nl) en [www.etshaim.nl](http://www.etshaim.nl)

... de stad Amsterdam in de zeventiende eeuw al behoorlijk hoge grondprijzen had? In 1670 werd de grond aangekocht door de Portugees-Israëlietische Gemeente voor 32.993,- gulden. De bouw van het huidige synagogecomplex kostte nog eens 28.640,- gulden.

# Schatten van Ets Haim

De noodzakelijke herfundering van de bijgebouwen van de Snoge biedt een prachtige kans om ondergrondse geklimatiseerde schatkamers voor het erfgoed te bouwen. De verborgen schatten van de Portugese Synagoge zullen hier in de toekomst voor het publiek te zien zijn. In deze aflevering behandelen wij [het boekendepot](#).



Ontwerp Kossman.dejong

**B**ibliotheek Ets Haim, onlosmakelijk deel van het Portugese synagoge-complex, keert in september terug op de plek waar zij al sinds 1675 is gehuisvest. Bureau Kossman.dejong uit Amsterdam heeft het depot vormgegeven en ingericht. Tijdens de verbouwing van bijna twee jaar 'logeerde' de collectie bij de afdeling Bijzondere Collecties van de Universiteitsbibliotheek van de Vrije Universiteit in Amsterdam.

Het grote publiek zal straks de karakteristieke en intieme sfeer van deze bijzondere collectie hebraïca en judaïca kunnen ervaren in het nieuwe beveiligde 'open' boekendepot. Hier zullen de handschriftenverzameling, de *incunabelen* (gedrukte boeken vóór 1501), en de unieke gedrukte werken achter glas te zien zijn.

**Op boekenstandaards** zullen voortaan regelmatig wisselende presentaties van topstukken uit de collectie van Ets Haim te zien zijn. Zoals bijvoorbeeld het besnijdenisboekje *Sefer beriet tamiem* van Abraham Ger, dat hij in 1829 in Leeuwarden schreef. Hierin staan de gebeden en regels voor zwangere vrouwen en kraamvrouwen, en voor de besnijdenis, met aparte gebeden voor de besnijdenisceremonie volgens de

Hoogduitse en Portugese ritus met Nederlandse vertaling. Niet alleen de micrografie en de fraaie illustraties springen in het oog, maar ook het zeer delicate en evenwichtige handschrift en de lay-out.

**Omdat de ruimte** van het boekendepot beperkt is en niet rechthoekig, zal op de lange schuine achterwand een boekenkast worden gemaakt. Op de korte zijanten komen open planken, waarop boeken en andere objecten getoond kunnen worden. Er wordt ook ruimte vrij gehouden om handschriften of gedrukt werken open te presenteren, als onderbreking van rijen boekruggen. Ook voor grotere objecten als een Torarol of een *ketoeba* (joods huwelijkscontract) kan dat. Zo zal het publiek de prachtige schatten kunnen zien die zich al eeuwenlang bevinden in deze oudste nog functionerende joodse bibliotheek ter wereld. Om het gebruik van Ets Haim ook in de toekomst voor de bezoekers te garanderen, zal deze geklimatiseerde schatkamer alleen voor de staf van de bibliotheek toegankelijk zijn. Pronkstukken uit de collectie van Ets Haim, Sefardische zilverwerk en textiel zijn binnenkort te bewonderen in de nieuwe 'open' depots in het gerestaureerde synagoge-complex.

## 3 vragen aan... de architect

De verantwoordelijke architect van Rappange & Partners voor de restauratie aan de Portugese Synagoge is Kees Doornenbal. Samen met projectleider Gerard-Jan Keijzer, voert hij de directie en houdt hij toezicht op de bouwplaats.

### 1 Waarom is Rappange gekozen?

Binnen ons kantoor is er een grote specialistische kennis van oude gebouwen. Wij hebben als architecten veel respect voor een gebouw. Ook al is er een zwaar eisenprogramma, wij maken dit te allen tijden ondergeschikt aan het gebouw en gaan daar zeer zorgvuldig mee om. Ons doel is dat niemand hoeft te zien dat een gebouw is gerestaureerd, dat de restauratie opgaat in het gebouw, zodat men zegt: wat een mooi gebouw!

### 2 Was het restauratieplan van begin af aan duidelijk?

Het eisenprogramma met betrekking tot de restauratie is in een aantal jaren met moeite samengesteld. Er waren drie doelgroepen geïdentificeerd met ieder zijn eigen wensen: de religieuze gebruikers, de gebruikers van de kantoren en Ets Haim en de museale bezoekers. De religieuze bezoeker stond voorop. Belangrijk was ook dat in de nieuwe situatie de drie gebruikersgroepen naast elkaar zouden kunnen functioneren zonder elkaar te storen. Technisch was er maar één eis: een nieuwe hoogwaardige ruimte creëren zodat de overige ruimte bespaard kon blijven, door in de bijgebouwen het souterrain uit te diepen en de fundering te vernieuwen. Veel winst zonder dat je ziet! Een voorbeeld is de nieuwe trap naar de depots die om die reden buiten geplaatst is. En wel op zo'n manier dat je niet ziet dat er een nieuwe trap zit.

### 3 Wat waren de uitdagingen in het restauratieplan?

De grootste worsteling was om een moderne installatie kwijt te raken in een oud gebouw. Alles botst met de zeventiende eeuw en er is constant een ruimtegevecht. Als je dit niet goed doet kun je veel schade aanrichten. Van begin af aan hebben wij professionele externe adviseurs aangetrokken, maar er is veel tijd gaan zitten in de begeleiding van het hele proces. Maar het gebouw kan er weer tegen. De verwachting is dat er pas over vijftig jaar een volgende restauratie nodig is, als de fundering onder de synagoge moet worden aangepakt.

## Helpt u mee de herinrichting van het Portugese Synagoge-complex mogelijk te maken?

De restauratie wordt mogelijk gemaakt door medewerking van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Nationaal Restauratie Fonds, de Provincie Noord-Holland, Bureau Monumenten en Archeologie Amsterdam, Stichting Maror-gelden Overheid en diverse andere stichtingen en particulieren.

Om het complex weer in te kunnen richten is nog veel geld nodig. Wij hebben daarvoor aanvragen ingediend bij nationale en internationale fondsen en stichtingen, en hopen dat vele onze plannen een warm hart toedragen en ons financieel zullen ondersteunen!

### U kunt ons ook steunen!

Uw gift kunt u op uw belastbaar inkomen in mindering brengen. Onze instelling is door de Belastingdienst aangemerkt als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Dat betekent dat uw incidentele gift *onder bepaalde*

*voorwaarden* aftrekbaar is. Een periodieke schenking verdeeld over minimaal vijf jaar en bij notariële akte vastgelegd, is *geheel aftrekbaar* voor de inkomstenbelasting.

### Overweegt u een periodieke schenking?

Gedetailleerde informatie hierover vindt u op de site van de Belastingdienst onder Particulier, Aftrekposten, Giften, Voorwaarden periodieke gift. U kunt ook onze medewerker Gerda Sabbé bellen of e-mailen. Zij informeert u graag. **Telefoon** 020 5310364 **E-mail** gerda@jhm.nl



Wonen, Wijken en Integratie  
Ministerie van Volkshuisvesting,  
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer



Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed  
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en  
Wetenschap



## Portugese Synagoge

Entree per 01 augustus:

Mr. Visserplein 3

1011 RD Amsterdam

E-mail [info@portugesesynagoge.nl](mailto:info@portugesesynagoge.nl)

[www.portugesesynagoge.nl](http://www.portugesesynagoge.nl)

### open

april t/m oktober:

zondag t/m vrijdag

10.00 - 16.00 uur

november t/m maart:

zondag t/m donderdag

10.00 - 16.00 uur,

vrijdag 10.00 - 14.00 uur.

Gesloten op zaterdag, joodse

feestdagen en tijdens speciale

evenementen.

### entree

volwassenen € 6,50

kinderen t/m 12 jaar gratis

kinderen 13 t/m 17 jaar € 4,00

65+, Museum Card, City Pass &

Student Card € 5,00

IAmsterdam & Holland Pas gratis

combiticket Portugese Synagoge/

Joods Historisch Museum € 12,00\*

combiticket 65+, Museum Card, City

Pass & Student Card € 11,00\*

combiticket kinderen € 6,00\*

\* voor sommige tentoonstellingen

in het Joods Historisch Museum

wordt een toeslag berekend

### entree concerten

volwassenen € 12,50

kinderen 13 t/m 17 jaar € 7,50

65+, Museumkaart, Stadspas &

studentenkaart € 10,00

IAmsterdam & Holland Pas € 7,50

### informatie

Voor informatie over rondleidingen

en groepen: afdeling Publieksservice

& Sales Joods Historisch Museum

Telefoon 020 5310 380 of

E-mail [service@jhm.nl](mailto:service@jhm.nl)

### colofon

Aan dit nummer werkten mee:

Moncef Beekhof, Chris van Beers,

Daniël Bertina, Gerard Jan Keijzer,

Theo Kemperman, Margriet Kotek,

Frederik Reinders Marinka Reuten,

Gerda Sabbé en Margreet Udo.

De nieuwsbrief is een uitgave van de

Portugese Synagoge en wordt gratis

toegezonden aan vrienden en relaties.

Juli 2011, jaargang 2, nr. 2



## restauratie bijdrage

Om u en al die anderen straks te ontvangen is voor de inrichting van de schatkamers nog veel meer geld nodig.

Wilt u een bijdrage doen?

Ons bankrekeningnummer is

ABN Amro Bank

58.02.85.235

ten name van JHM

t.b.v. CEPIG - restauratie.

Wij zijn u dankbaar!



## agenda en activiteiten



### Kaarslichtconcerten

**18 augustus 20:00** I.s.m. Grachtenfestival 2011: Strijktrio van het Koninklijk Concertgebouworkest, Tjeerd Top (viool), Ursula Schoch (viool) en Jeroen Quint (altviool).

**15 september 20:00** Progetto DAVKA: Italiaans en Sefardisch *chazanoetconcert* met Maurizio Di Veroli (zang), Luana Mariani (piano) en Massimo Montagnolo (klarinet).

**27 oktober 19:30** I.s.m. het Joods Muziek Festival: Trio C tot de 3e. Inspirerende klezmer met Carel den Hertog (viool), Coos Lettink (accordeon) en Caspar Terra (klarinet).



### Literair programma

*Over Snage en snageiro's – een voorleesprogramma over de Portugese Synagoge door Fajga Szmulewicz.*

Data: **11 september** en **9 oktober** van **12:00 - 13:00 uur**.

Toegang: € 10,- (geen kortingen).

Reservering en kaartverkoop via

Publieksservice & Sales JHM:

Telefoon +31 (0)20 5 310 380

E-mail [service@jhm.nl](mailto:service@jhm.nl)

Bezoekers kunnen dit programma

tegen extra betaling aanvullen

met een bezoek aan het Joods

Historisch Museum.